

PATVIRTINTA
Šiaulių miesto savivaldybės tarybos
2026 m. balandžio 2 d. sprendimu Nr. T-132

**ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

**ŠIAULIŲ MIESTO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS
SVEIKATOS STEBĖSENOS 2024 METŲ ATASKAITA**

Šiauliai

TURINYS

IVADAS	3
1. Demografinė, socioekonominė situacija	4
2. Šiaulių miesto savivaldybės 2024 m. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis	5
3. Šiaulių miesto savivaldybės prioritetinių problemų analizė	11
1 prioritetinga problema. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų grupėje (W00–W19)	11
2 prioritetinga problema. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda	13
3 prioritetinga problema. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis.....	15
4. Šiaulių miesto mokyklinio amžiaus vaikų 2024 m. gyvenamosios stebėsenos rodikliai	17
IŠVADOS	20
REKOMENDACIJOS	21

IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Šiaulių miesto savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius ir tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) ir savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2024 m. ataskaitoje pateikiami pagrindiniai savivaldybės gyventojų sveikatą atspindintys rodikliai ir jų dinamika. Šių rodiklių pagrindu suformuluotos rekomendacijos ir numatytos prioritetingos kryptys savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms įgyvendinti.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

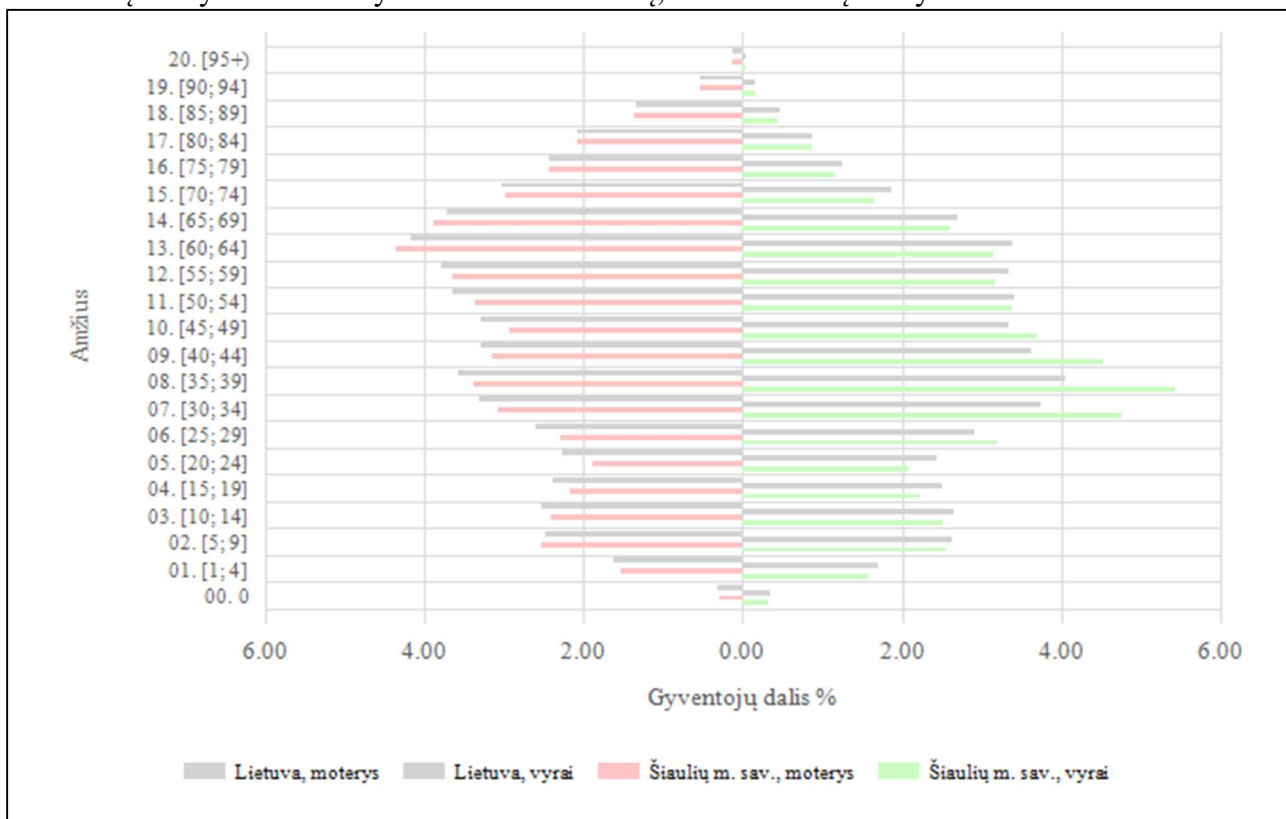
- Oficialiosios statistikos portalu,
- Sveikatos statistinių duomenų portalu,
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema,
- Nacionaliniu visuomenės sveikatos centru,
- Informatikos ir ryšių departamentu prie VRM.

1. Demografinė, socioekonominė situacija

Šiaulių mieste 2024 m. pradžioje gyveno 110 331 asmuo, t. y. 4 244 gyventojais (tai lėmė padidėjusi imigracija tiek dėl darbo imigrantų iš trečiųjų šalių, tiek dėl iš emigracijos grįžtančių tautiečių) daugiau nei 2023 m. pradžioje. Mieste gyveno 54 218 (49,1 proc.) vyrų ir 56 113 (50,9 proc.) moterų. Didžiausią gyventojų dalį sudarė darbingi asmenys (70 185 (63,6 proc.)), pensinio amžiaus asmenų buvo 23 612 (21,4 proc.), vaikų iki 15 m. amžiaus – 16 534 (15,0 proc.). Apžvelgiant gyventojų struktūrą (žr. 1 pav.) ir lyginant pagal amžių bei lytį, matyti, kad ji panaši į bendrą šalies gyventojų struktūrą. 2024 m. pradžioje Šiaulių mieste kiek daugiau nei Lietuvoje gyveno tik 30–44 m. amžiaus vyrų bei 60–64 m. amžiaus moterų.

Šiauliuose 2024 m. gimė 615 kūdikių (129 mažiau nei 2023 m.). Gimstamumo rodiklis mieste tesiekė 5,5/1 000 gim. Šiaulių mieste 2024 m. numirė 1 253 asmenys, t. y. 22 asmenimis daugiau nei 2023 m. Mirtingumo rodiklis Šiaulių mieste siekė 11,3/1 000 gyv. Pagrindinės mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos (44,2 proc.), piktybiniai navikai (23,2 proc.) ir virškinimo sistemos ligos (7,1 proc.), kurios sudarė 74,5 proc. visų mirties atvejų. 2024 m. Šiauliuose natūralios gyventojų kaitos rodiklis išliko neigiamas (–638 asmenys). Neto migracijos rodiklis penkerius metus yra teigiamas ir 2024 m. siekė 2 060 asmenų.

Ilgalaikio nedarbo lygis 2024 m. padidėjo ir siekė 1,3 proc. Augant ekonomikai, didėjant darbuotojų atlyginimams, sumažėjo socialinės pašalpos gavėjų skaičius. 2024 m. jis siekė 1 449 asmenis, t. y. 212 žmonių mažiau nei 2023 m. Antrus metus mažėjo mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius.

1 pav. Šiaulių miesto savivaldybės ir Lietuvos Respublikos gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes 2024 m. pradžioje (proc.)

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Sveikata savivaldybėje

Šiaulių miesto savivaldybėje 2024 m. matomi šie **teigiami sveikatos rodiklių pokyčiai**: mažėjo išvengiamas mirtingumas ir bandymų žudytis skaičius. Kelinti metai iš eilės mažėjo mirčių dėl transporto įvykių, nuo narkotikų sąlygotų priežasčių, nuo širdies ir kraujagyslių ligų, nuo piktybinių navikų ir cerebrovaskulinių ligų, mažėjo sergamumas II tipo cukriniu diabetu. Sumažėjo tabako gaminių ir alkoholinių gėrimų vartojimo prieinamumas gyventojams. Pagerėjo visų lėtinių neinfekcinių ligų prevencinių programų (išskyrus širdies ir kraujagyslių ligų programas) įgyvendinimo rodikliai. Padidėjo šeimos gydytojų skaičius ir gyventojų apsilankymų pas gydytojus skaičius. 2024 m. nebuvo nė vieno paauglių (15–17 m.) gimdymų atvejo.

Šiaulių miesto savivaldybėje, kaip ir praėjusiais metais, išliko tos pačios sveikatos problemos: pagyvenusių asmenų susižalojimai dėl nukritimo, tarša iš stacionarių taršos šaltinių, nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis.

Buvo stebimi šie **neigiami gyventojų sveikatos rodiklių pokyčiai**: padidėjo mirtingumas dėl išorinių priežasčių, dėl savižudybių, dėl paskendimo, dėl nukritimo, nuo alkoholio sąlygotų priežasčių, didėjo pėsčiųjų mirtingumas. Augo sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis, sergamumas tuberkuloze ir vaistams atsparia tuberkuloze, sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis infekcijomis. Mažėjo 2 metų amžiaus vaikų tymų, raudonukės ir parotito ir 1 metų amžiaus vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos skiepavimo apimtys.

2. Šiaulių miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rutiniais metodais surinktų savivaldybės pagrindinių rodiklių reikšmės vaizduojamos taikant „šviesoforo“ principą. Vadovaujantis šiuo principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 5 grupes, pagal kurias savivaldybės yra vertinamos:

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei* ir žymimos **žalia spalva**;
- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos *savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei* ir žymimos **raudona spalva**;
- kitų 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį.

Pagrindinių rodiklių sąrašo analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje ir kokių priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiamas rodiklių sąrašas, suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrame stulpelyje pateikiama tendencija (gerėjo, prastėjo, nebuvo pokyčio), trečiame – Šiaulių miesto savivaldybės rodiklio reikšmė 2024 m., ketvirtame – savivaldybės rodiklio reikšmė absoliučiais skaičiais, penktame – savivaldybės rodiklio santykis su Lietuvos rodikliu, šeštame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, septintame – blogiausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybės, aštuntame – geriausia reikšmė nagrinėjamos Lietuvos savivaldybės.

2024 metų Šiaulių miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės				Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Rodiklis	Kiekis	Santykis	Rodiklis	Blogiausia	Geriausia
1	2	3	4	5	6	7	8
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2023 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai							
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	→	79,6	80	1,03	77,6	72,1	84,9
Išvengiamas mirtingumas	↓ (1 m.)	74,7	389	0,99	75,7	86,4	65,8
1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį							
1.1 Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą							
Mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	16,2	18	0,83	19,6	67,1	0,0
Stand. mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	14,9	18	0,79	18,8	57,8	0,0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv.	↓ (1 m.)	21,6	24	0,49	43,9	138,9	0,0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 vaikų	↓ (5 m.)	34,0	342	0,64	52,9	190,4	25,5
Ilgalaikio nedarbo lygis (proc.)	↑ (1 m.)	1,3	890	0,72	1,8	3,9	0,2
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	↓ (2 m.)	12,8	1422	7,53	1,7	-55,8	43,6
1.2 Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu							
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y89) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	75,6	84	0,95	79,5	248,1	28,2
Stand. mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V01–Y98) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	70,5	84	0,93	75,7	205,7	20,3
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	↓ (1 m.)	344,8	4458	1,02	338,9	624,3	204,4
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	↓ (1 m.)	13,0	1449	0,59	22,2	76,0	1,5
Sergamumas tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (nauji atvejai)	↑ (1 m.)	23,4	26	1,21	19,4	63,7	0,0
Sergamumas tuberkulioze (A15–A19) 100 000 gyv. (visi atvejai)	↑ (2 m.)	27,0	30	1,21	22,4	70,4	0,0
2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką							
2.1 Kurti saugias darbo ir buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą							
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	↓ (1 m.)	1,1	8	1,22	0,9	4,2	0,0
Susižalojimų dėl nukritimo skaičius (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyv.	↓ (1 m.)	168,3	380	1,24	136,0	228,7	61,3
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	↓ (1 m.)	61,6	420	0,94	65,5	108,5	50,6
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A08) 10 000 gyv.	↑ (4 m.)	122,9	1366	0,80	152,7	263,3	0,9

2.2 Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį							
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	4,5	5	1,02	4,4	26,5	0,0
Stand. mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	3,8	5	0,90	4,2	23,8	0,0
Mirtingumas dėl nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	21,6	24	1,51	14,3	62,1	0,0
Stand. mirtingumas dėl nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	20,9	24	1,54	13,6	63,5	0,0
2.3 Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių							
Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V99) 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	1,8	2	0,36	5,0	28,5	0,0
Stand. mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V99) 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	1,5	2	0,31	4,8	29,8	0,0
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	1,8	2	1,29	1,4	14,7	0,0
Stand. pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	1,5	2	1,15	1,3	12,7	0,0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00–V99) skaičius 100 000 gyv.	↓ (1 m.)	61,2	68	1,06	57,5	102,0	0,0
2.4 Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą							
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis kg, tenkantis 1 km ²	↓ (1 m.)	13548	1097,4	18,21	744	38512	16
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	↑ (9 m.)	97,7	nėra	nėra	nėra	nėra	nėra
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	↑ (9 m.)	98,6	nėra	nėra	nėra	nėra	nėra
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą							
3.1 Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą							
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	0,9	1	0,27	3,3	20,5	0,0
Stand. mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	0,8	1	0,24	3,3	26,0	0,0
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	15,3	17	0,65	23,4	94,4	0,0
Stand. mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	14,6	17	0,66	22,2	88,5	0,0
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	↑ (1 m.)	108,8	121	1,20	91,0	753,4	0,0
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	↓ (1 m.)	371,8	299	1,75	212,8	57,2	1395,6
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	↓ (1 m.)	294,1	378	1,70	172,7	39,2	1194,1
3.2 Skatinti sveikos mitybos įpročius							
Kūdikų, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	↑ (1 m.)	32,3	243	0,89	36,3	3,2	81,3
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius							
4.1 Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais							
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.	→	13,9	1532	0,67	20,6	40,8	9,7
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.	↓ (1 m.)	1,4	132	0,74	1,9	3,4	0,6
4.2 Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą							
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	→	2,7	1234	1,59	1,7	1,2	4,8

Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyv.	↑ (2 m.)	7,4	82	0,91	8,1	2,6	12,8
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	↑ (1 m.)	10,1	1117812	1,06	9,5	2,4	11,9
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv. (nauji atvejai)	↑ (2 m.)	4,5	5	1,73	2,6	23,1	0,0
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyv.(visi atvejai)	↑ (2 m.)	6,3	7	1,70	3,7	23,1	0,0
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B24) (A50–A64) 10 000 gyv.	↑ (1 m.)	2,2	25	0,79	2,8	5,4	0,0
4.3 Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą							
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	↑ (1 m.)	3,3	2	1,14	2,9	28,2	0,0
2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina 1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	↓ (2 m.)	87,6	892	1,02	85,7	66,7	100,0
1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo), poliomielito ir B tipo <i>Haemophilus influenzae</i> infekcijos (3 dozės) skiepavimo apimtys (proc.)	↓ (1 m.)	89,8	813	1,02	88,4	57,1	100,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	↑ (1 m.)	8,0	711	0,75	10,7	1,3	36,5
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑ (1 m.)	24,7	3087	1,03	23,9	5,6	31,0
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv.	↓ (2 m.)	0,0	0	0,0	1,5	20,5	0,0
4.4 Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę							
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	↓ (3 m.)	498,3	554	0,76	658,7	1225,8	449,1
Stand. mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.	↓ (3 m.)	484,9	554	0,76	636,0	979,6	412,1
Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	261,8	291	0,94	278,8	450,8	146,5
Stand. mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	247,8	291	0,95	260,7	356,8	92,1
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	144,8	161	1,00	144,5	415,2	73,3
Stand. mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų 100 000 gyv.	↓ (2 m.)	142,2	161	1,02	139,2	340,0	65,5
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↓ (3 m.)	58,7	653	0,88	66,6	106,3	22,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	↑ (1 m.)	66,2	11230	1,08	61,2	27,4	77,6
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje	↑ (1 m.)	77,7	19043	1,05	73,9	39,2	91,0
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	↑ (1 m.)	62,1	22103	1,07	57,9	30,6	70,4
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	→	58,1	18956	1,11	52,3	25,4	73,0

Rodyklės atspindi savivaldybės rodiklio pokytį: ↑↓ (žalia spalva) – teigiamas, ↑↓ (raudona spalva) – neigiamas, → (juoda spalva) – nėra pokyčio.

Apžvelgiant Lietuvos sveikatos strategijoje iškeltus uždavinius tikslams pasiekti, remiantis Šiaulių miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio lentelės rodiklių reikšmėmis, matyti, kad:

strateginiam tikslui įgyvendinti numatyti rodiklių vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra ilgesnė už šalies, o išvengiamas mirtingumas artimas Lietuvos vidurkiui.

1.1. Uždavinio „Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“ mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius ir gyventojų skaičius pokytis geresnis nei Lietuvos, o kiti rodikliai artimi šalies vidurkiui.

1.2. Uždavinio „Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygiu“ socialinės pašalpos gavėjų skaičius geresnis nei Lietuvos, o kiti artimi šalies vidurkiui.

2.1. Uždavinio „Kurti saugias darbo ir buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“ susižalojimų dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje skaičius didesnis už šalies, o kiti rodikliai artimi Lietuvos vidurkiui.

2.2. Uždavinio „Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“ rodikliai atitiko Lietuvos vidurkį.

2.3. Uždavinio „Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“ Šiaulių miesto rodikliai artimi šalies vidurkiui.

2.4. Uždavinio „Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą“ taršos iš stacionarių taršos šaltinių rodiklis blogesnis už Lietuvos rodiklį.

3.1. Uždavinio „Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą“ tabako gaminių ir alkoholinių gėrimų vartojimo prieinamumo gyventojams rodikliai buvo geresni už Lietuvos, nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis rodiklis blogesnis, o kiti artimi vidurkiui.

3.2. Uždavinio „Skatinti sveikos mitybos įpročius“ rodiklis artimas šalies vidurkiui.

4.1. Uždavinio „Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“ rodikliai geresni už Lietuvos.

4.2. Uždavinio „Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“ sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze ir sergamumo ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis rodikliai blogesni už Lietuvos, kiti rodikliai artimi šalies vidurkiui.

4.3. Uždavinio „Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą“ paauglių gimdymų skaičius geresnis už Respublikos, o kiti rodikliai atitiko šalies vidurkį.

4.4. Uždavinio „Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“ Šiaulių miesto rodikliai geresni už Lietuvos, o mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų, sergamumo II tipo cukriniu diabetu ir storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos įgyvendinimo rodikliai artimi šalies vidurkiui.

Remiantis Šiaulių miesto savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio lentelės rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos, matyti, kad:

15 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

1. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
2. mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius;
3. gyventojų skaičiaus pokytis;
4. socialinės pašalpos gavėjų skaičius;
5. mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu;
6. gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais;
7. gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais;
8. išvengiamų hospitalizacijų skaičius;
9. išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius;
10. paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius;
11. mirtingumas / standartizuotas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų;
12. mirtingumas nuo piktybinių navikų;
13. tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje;
14. tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių finansavimo programoje;
15. tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje.

5 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

1. susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje;
2. į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.;
3. nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda;
4. sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (visi atvejai);
5. sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis.

Kiti 30 rodiklių buvo artimi Lietuvos vidurkiui ir pateko į geltoną zoną.

3. Šiaulių miesto savivaldybės prioritetinių problemų analizė

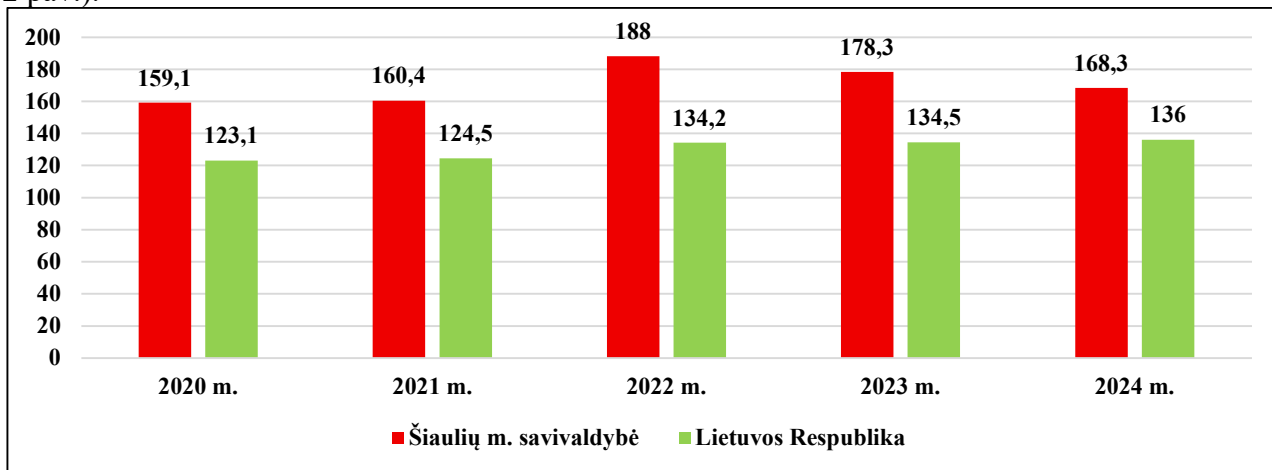
Detaliai analizei kaip prioritetinės sveikatos problemos atrinkti rodikliai:

1. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje, nes rodiklis išlieka aukštas (situacija negerėja).
2. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, nes stebimas rodiklio augimas.
3. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis, nes stebimas ženklus rodiklio augimas.

1 prioritetinė problema. *Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje (W00–W19)*

Lietuvos stacionaruose 2024 m. gydėsi 8 094 pagyvenę asmenys, patyrę traumas dėl nukritimo, t. y. 304 atvejais daugiau nei praėjusiais metais. Šalies rodiklis siekė 136,0/10 000 gyv. Blogiausia padėtis stebima didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniaus m. įvyko 1 379, Kauno m. – 1 083, Klaipėdos m. – 515 65+ m. amžiaus asmenų susižalojimų dėl nukritimo. Vertinant rodiklius, Šiaulių miesto rodiklis užėmė 5 vietą prasčiausių savivaldybių kvintilijų grupėje. Aukščiausioje pozicijoje atsidūrė Biržų r. sav. – 228,7/10 000 gyv., žemiausioje – Birštono sav. – 61,3/10 000 gyv.

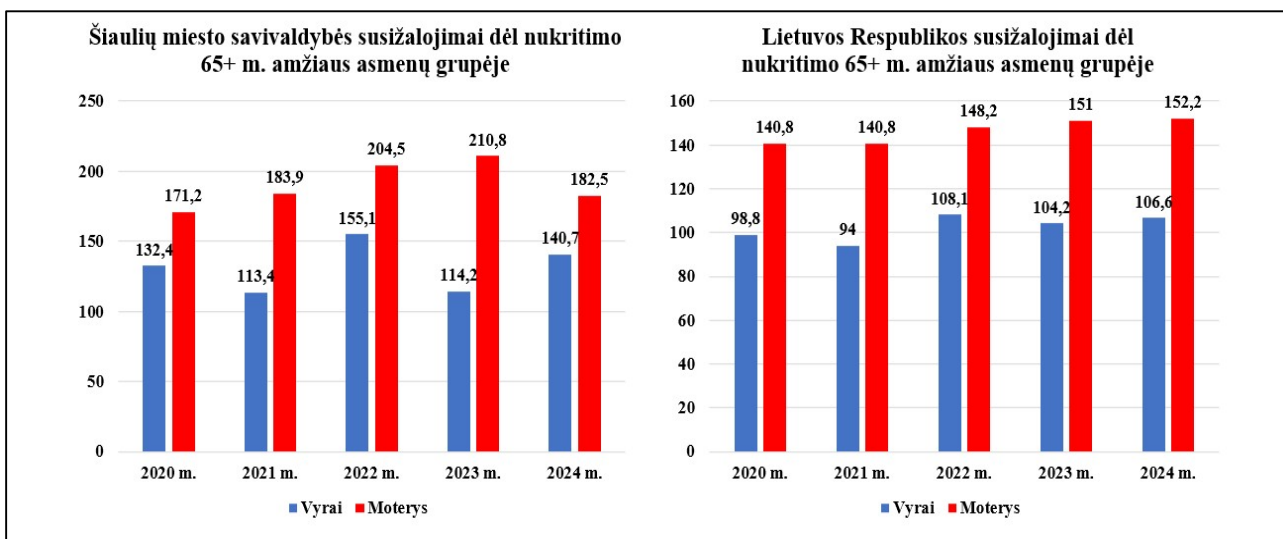
Apžvelgiant 2020–2024 m. laikotarpio traumas dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų grupėje Šiaulių mieste, matyti, kad šių susižalojimų skaičius kito netolygiai. 2020 m. užregistruota 316 traumų, 2022 m. jų skaičius padidėjo iki 399, o 2024 m. skaičius siekė 380. Vertinant rodiklius per šį laikotarpį, matyti, kad Šiaulių miesto rodiklis buvo 1,3 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (žr. 2 pav.).

2 pav. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje (W00–W19) 2020–2024 m. Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje (10 000 gyv.)

Šaltinis: Sveikatos statistinių duomenų portalas

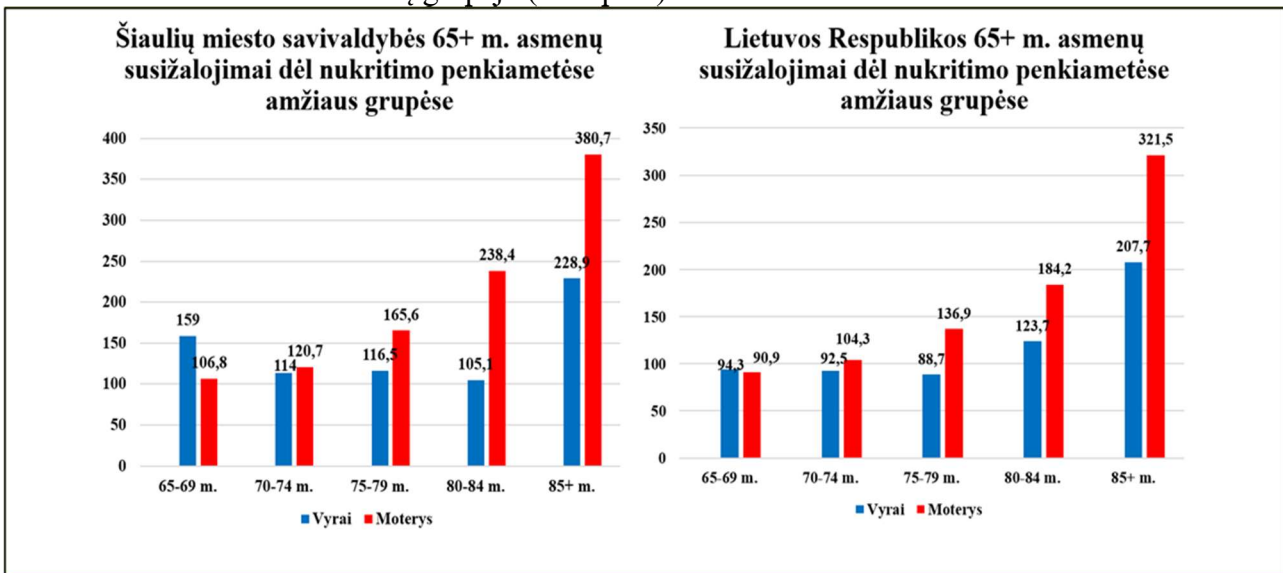
Lyginant duomenis pagal lytį, matyti, kad tiek Šiaulių mieste, tiek Lietuvoje per 2020–2024 m. laikotarpį susižalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje dažniau nei du kartus patyrė moterys nei vyrai. Šiaulių miesto ir šalies rodikliai per laikotarpį kito netolygiai (žr. 3 pav.). 2024 m. Šiaulių miesto moterų traumų dėl nukritimo skaičius sumažėjo, o vyrų – padidėjo. Lietuvos tiek moterų, tiek vyrų traumų dėl nukritimo skaičius toliau didėjo trečius metus iš eilės.

3 pav. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų grupėje (W00–W19) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2020–2024 m., lyginant pagal lytį (10 000 gyv.)
Šaltinis: Sveikatos statistinių duomenų portalas

Senstant gyventojų populiacijai, kasmet po truputį auga pagyvenusių asmenų skaičius. Amžėjant gyventojų sveikata prastėja ir tai, galimai, lemia didėjanti susižalojimų dėl nukritimo skaičių.

Lyginant 65+ m. asmenų duomenis pagal penkiametes amžiaus grupes 2024 m., matyti, kad tiek Šiaulių mieste, tiek Lietuvoje, kuo vyresni buvo asmenys, tuo daugiau jie patyrė traumų dėl nukritimo. Didžiausi rodikliai ir Šiaulių mieste (moterų rodiklis siekė 380,7/10 000 gyv., vyrų – 228,9/10 000 gyv.), ir šalies (moterų rodiklis buvo 321,5/10 000 gyv., vyrų – 207,7/10 000 gyv.) stebimi 85+ m. amžiaus asmenų grupėje (žr. 4 pav.).

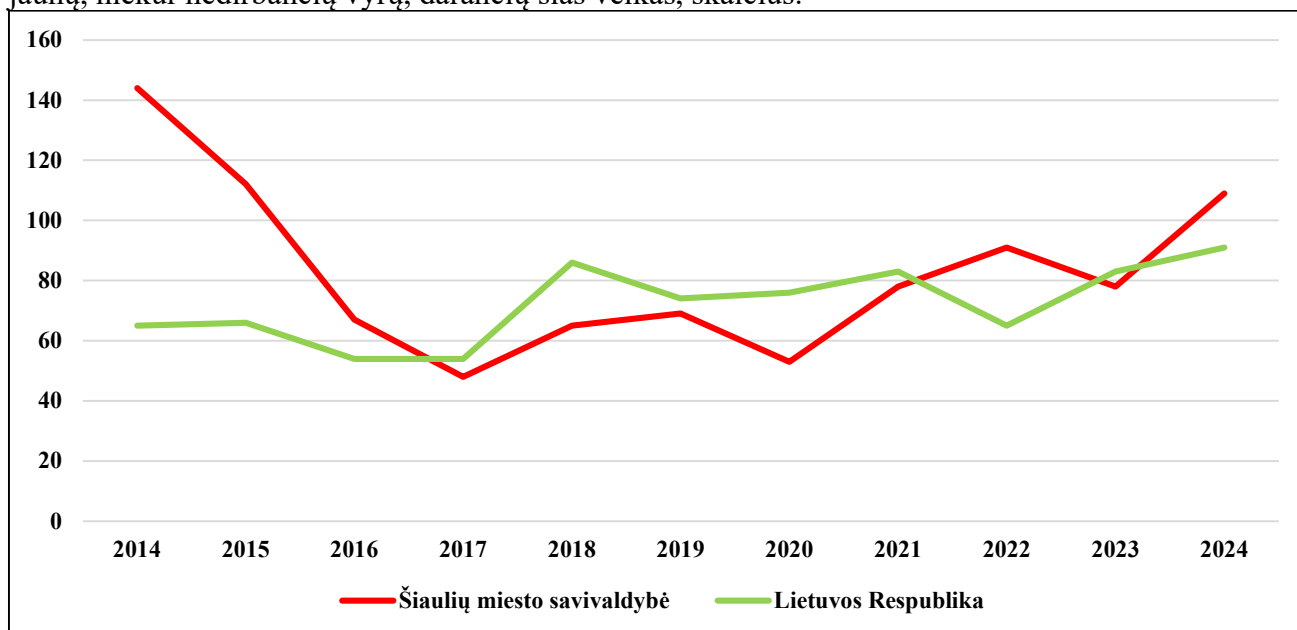
4 pav. Susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus asmenų (W00–W19) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2024 m., lyginant pagal penkiametes amžiaus grupes (10 000 gyv.)
Šaltinis: Sveikatos statistinių duomenų portalas

Apžvelgiant susižalojimų dėl nukritimo aplinkybes 2024 m. Šiaulių mieste, 53,7 proc. pagyvenusių asmenų nukritę susižalojo namuose, gatvėje – 7,4 proc., globos įstaigose ir prekybos bei paslaugų sferoje po – 2,1 proc.

2 prioritinė problema. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai)

Lietuvoje 2024 m. buvo užregistruotos 2 627 nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, t. y. 257 veikomis daugiau nei praėjusiais metais. Daugiausia šitokių veikų įvykdyta Vilniaus m. – 712, Kauno m. – 365, Kaišiadorių r. – 217 ir Šiaulių m. – 121. Vertinant rodiklius, Šiaulių miesto rodiklis užėmė 12 vietą prasčiausių savivaldybių kvintilijų grupėje. Didžiausias rodiklis buvo Kaišiadorių r. – 753,4/100 000 gyv. Šios rūšies nusikalstamų veikų nebuvo užfiksuota Birštono ir Pagėgių savivaldybėse.

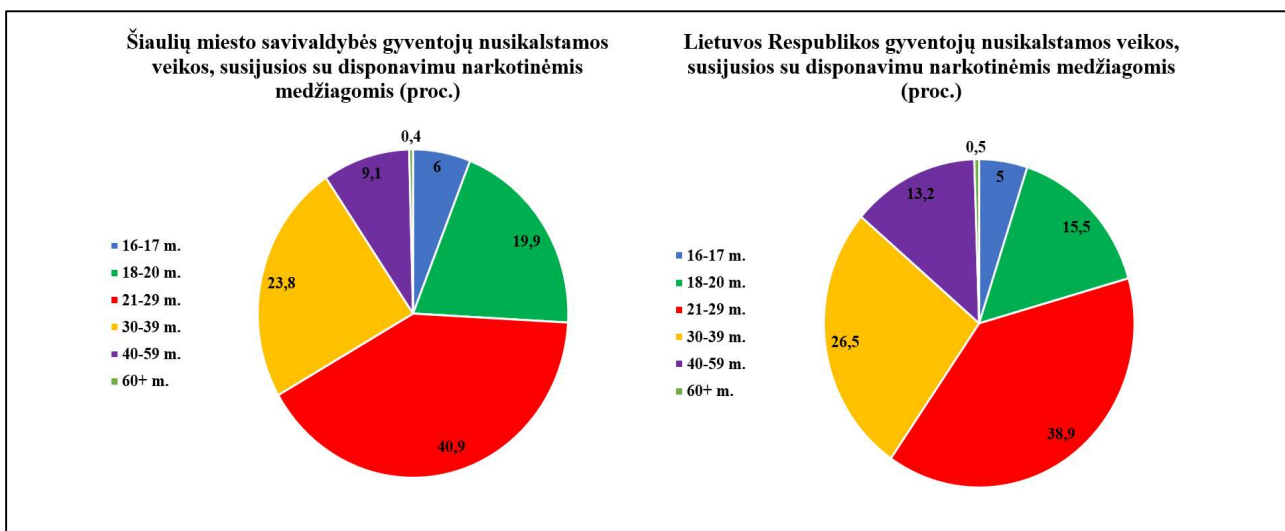
Apžvelgiant 2014–2024 m. laikotarpį, matyti, kad nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, Šiaulių miesto rodiklis 2014–2016 m. buvo didesnis, o 2017–2021 m. – mažesnis už Lietuvos rodiklį. 2022 m. Šiauliuose tokio pobūdžio nusikalstamų veikų skaičius išaugo iki 95, 2023 m. sumažėjo iki 84, o 2024 m. padidėjo iki 121. Šiaulių miesto rodiklis siekė 109,0/100 000 gyv., o šalies rodiklis – 91,0/100 000 gyv. (žr. 5 pav.). Nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis, skaičiaus išaugimą 2024 m. lėmė efektyvus, nuoseklus, ilgalaikis policijos pareigūnų darbas, užkardant šias veikas ir išaugęs jaunų, niekur nedirbančių vyrų, darančių šias veikas, skaičius.

5 pav. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2014–2024 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM

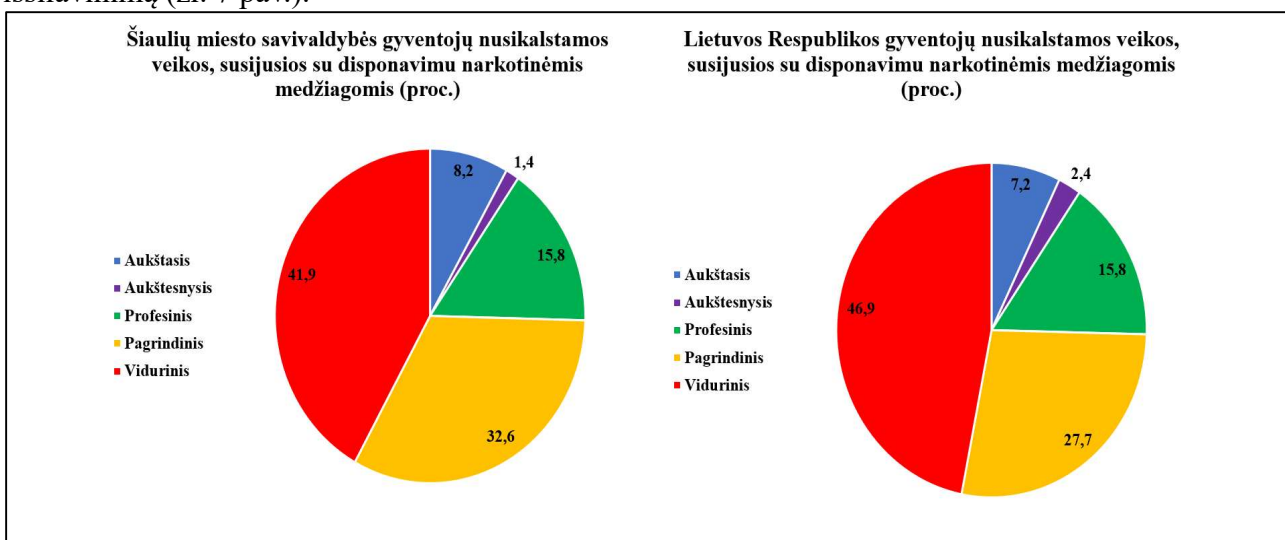
Nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 2020–2024 m. laikotarpiu lyginant pagal amžių, matyti, kad tiek Šiaulių mieste (64,7 proc.), tiek Lietuvoje (65,4 proc.) dažniausiai jas įvykdė 21–39 m. amžiaus asmenys. Tačiau kiek daugiau Šiauliuose (25,9 proc.) nei šalyje (20,5 proc.) tokių nusikalstamų veikų padarė 16–20 m. amžiaus asmenys (žr. 6 pav.).

6 pav. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2020–2024 m., lyginant pagal amžių (proc.)

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM

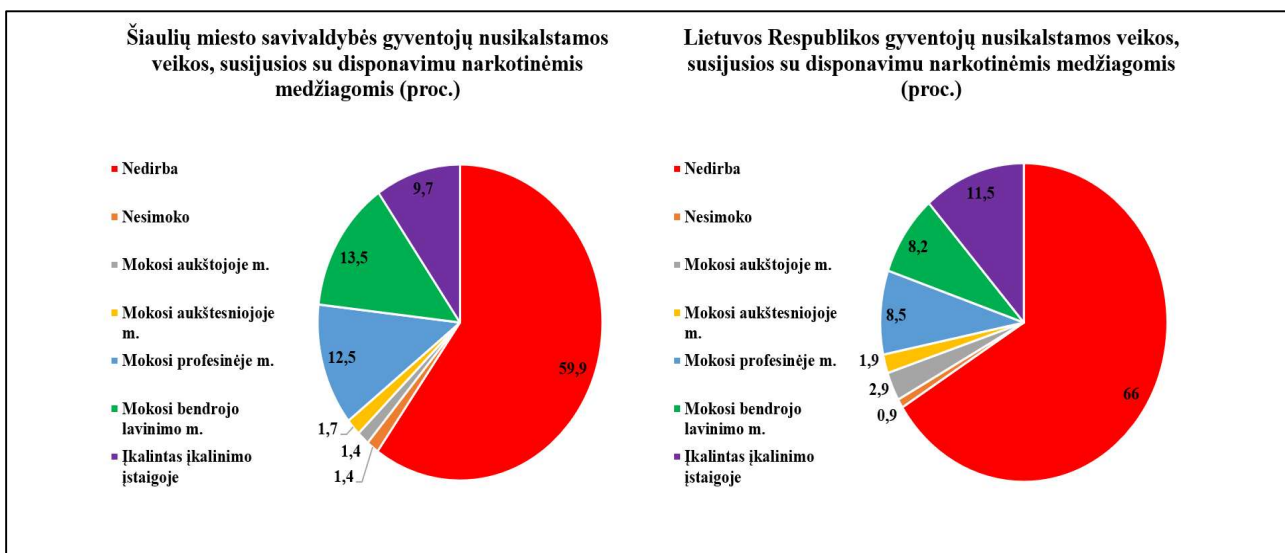
Nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 2020–2024 m. laikotarpiu lyginant pagal išsilavinimą, matyti, kad tiek Šiaulių mieste (74,5 proc.), tiek Lietuvoje (74,6 proc.) dažniausiai jas įvykdė asmenys, turintys vidurinį ar pagrindinį išsilavinimą (žr. 7 pav.).

7 pav. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2020–2024 m., lyginant pagal išsilavinimą (proc.)

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM

Nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda 2020–2024 m. laikotarpiu lyginant pagal užimtumą, matyti, kad tiek Šiaulių mieste (59,9 proc.), tiek Lietuvoje (66,0 proc.) dažniausiai jas įvykdė nedirbantys asmenys. Kiek daugiau Šiauliuose (26,0 proc.) nei šalyje (16,7 proc.) tokių nusikalstamų veikų padarė asmenys, besimokantys bendrojo lavinimo ir profesinėje mokykloje (žr. 8 pav.).

8 pav. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) Šiaulių miesto savivaldybėje ir Lietuvos Respublikoje 2020–2024 m., lyginant pagal užimtumą (proc.)

Šaltinis: Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM

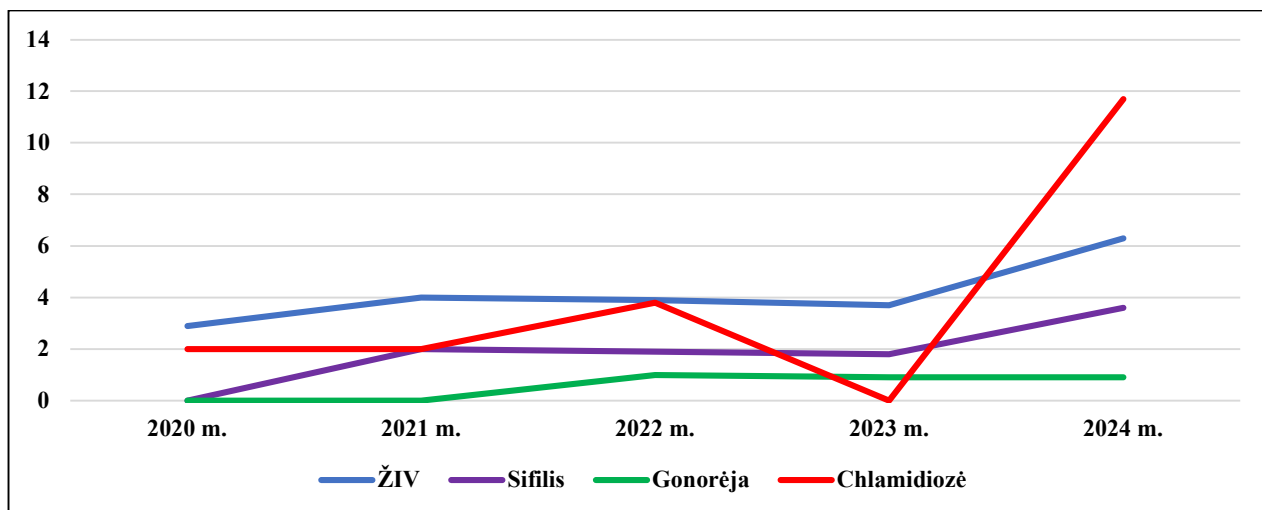
3 prioritėtinė problema. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B24) (A50–A64)

Lytiškai plintančios ligos (LPL) kelia rimtą pavojų sveikatai, nes jų simptomai ne visada pasireiškia iš karto. Ilgainiui šios infekcijos gali pažeisti reprodukcinę sistemą ir sukelti nevaisingumą. Negydoma ŽIV infekcija ypač pavojinga, nes silpnina žmogaus imuninę sistemą, organizmas tampa itin imlus kitoms infekcijoms.

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro duomenimis, 2024 m. Lietuvoje užregistruota 819 ŽIV ir lytiškai plintančių infekcijų atvejų, t. y. 178 atvejais daugiau nei 2023 m. Didžiausias sergamumas šiomis infekcijomis buvo Vilniaus m. – 327, Kauno m. – 158, Klaipėdos m. – 50 atvejų. Vertinant rodiklius, Šiaulių miesto rodiklis užėmė 12 vietą prasčiausių savivaldybių kvintilių grupėje. Didžiausias rodiklis buvo Vilniaus m. – 5,4/100 000 gyv. Kazlų Rūdos, Pagėgių ir Zarasų r. savivaldybėse nebuvo registruota nė vieno atvejo.

Šiaulių mieste 2024 m. buvo užregistruoti 25 nauji (7 ŽIV, 4 sifilio, 1 gonorėjos, 13 chlamidiozės atvejų), o 2023 m. tik 7 nauji ŽIV ir lytiškai plintančių infekcijų atvejai. Sergamumas šiomis ligomis 2024 m. (dėl padidėjusio chlamidiozės atvejų skaičiaus (2023 m. – 0 atvejų, o 2024 m. – 13 atvejų)) išaugo daugiau nei 3,5 karto. Sergamumo chlamidioze didėjimas, susijęs su ženkliai išaugusia laboratorinių tyrimų apimtimi ir iš dalies su registravimo sistemos pokyčiais.

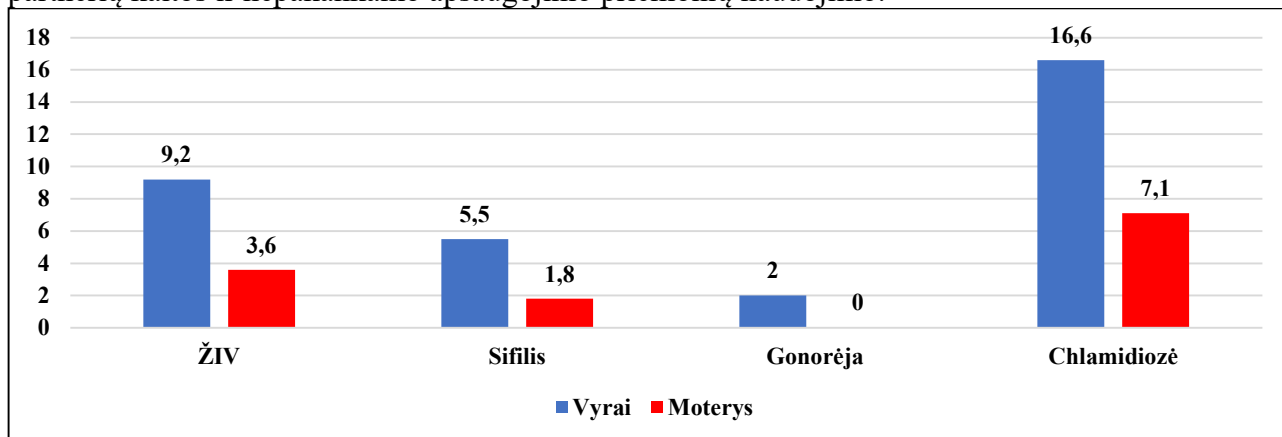
Šiaulių mieste 2020–2024 m. laikotarpiu sergamumo ŽIV, sifiliu, gonorėja ir chlamidioze rodikliai kito netolygiai (žr. 9 pav.). Daugiausiai per laikotarpį buvo užregistruota chlamidiozės (21 atvejų, mažiausiai – gonorėjos (3) atvejų).

9 pav. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B24) (A50–A64) Šiaulių miesto savivaldybėje 2020–2024 m. (100 000 gyv.)

Šaltinis: Nacionalinis visuomenės sveikatos centras

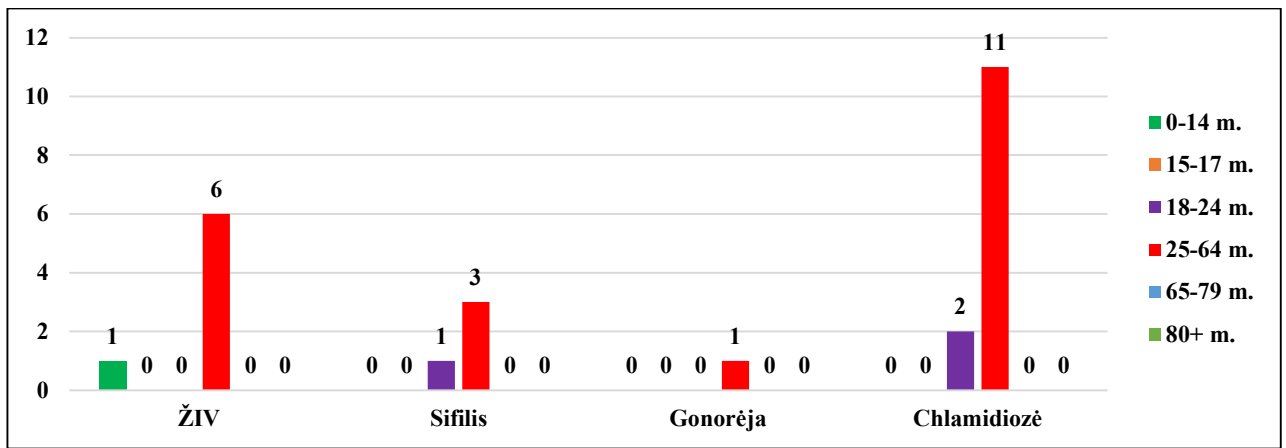
Lyginant sergamumo ŽIV infekcija ir lytiškai plintančios ligomis duomenis Šiaulių mieste 2024 m. pagal lytį, matyti, kad šiomis infekcinėmis ligomis 2,5 karto dažniau sirgo vyrai (18 atvejų) nei moterys (7 atvejai) (žr. 10 pav.). Vyrai šiomis infekcinėmis ligomis serga dažniau dėl didesnės partnerių kaitos ir nepakankamo apsaugojimo priemonių naudojimo.

10 pav. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B24) (A50–A64) Šiaulių miesto savivaldybėje 2024 m., lyginant pagal lytį (100 000 gyv.)

Šaltinis: Nacionalinis visuomenės sveikatos centras

Lyginant sergamumo ŽIV infekcija ir lytiškai plintančios ligomis duomenis Šiaulių mieste 2024 m. pagal amžių, matyti, kad šiomis infekcinėmis ligomis dažniausiai sirgo 25–64 m. (21 atvejis) amžiaus asmenys (žr. 11 pav.).

11 pav. Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20–B24) (A50–A64) Šiaulių miesto savivaldybėje 2024 m., lyginant pagal amžių (abs. sk.)
Šaltinis: Nacionalinis visuomenės sveikatos centras

4. Šiaulių miesto mokyklinio amžiaus vaikų 2024 m. gyvenimo stebėsenos rodikliai

Įgyvendinant Sveikatos apsaugos ministro įsakymą, įtvirtinantį periodinius gyvenimo tyrimus, kaip visuomenės sveikatos stebėsenos elementus, 2024 m. visose Lietuvos savivaldybėse buvo atliktas trečiasis mokyklinio amžiaus (5, 7 ir 9 klasių) vaikų gyvenimo tyrimas. Apklausa atlikta, vadovaujantis Higienos instituto parengta gyvenimo tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

Sveikatos apsaugos ministro įsakymu patvirtintame mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo stebėsenos rodiklių sąrašė esantys 32 rodikliai suskirstyti į tris grupes:

- *laimingumo, sveikatos ir išvaizdos vertinimas;*
- *sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, pasyvus laisvalaikis ir mitybos įpročiai, burnos higiena);*
- *rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose ir mokykloje).*

2024 m. apklausoje dalyvavo 1001 Šiaulių miesto mokinys (438 berniukai (43,8 proc.) ir 563 mergaitės (56,3 proc.). Lyginant pagal klases, mokiniai pasiskirstė sekančiai: 5 kl. – 322 (32,2 proc.), 7 kl. – 320 (32,0 proc.), 9 kl. – 359 (35,9 proc.).

Laimingumo, sveikatos, išvaizdos vertinimas. Daugiau nei du trečdaliai apklaustų mokinių laikė save laimingais ir savo sveikatą vertino gerai. 2024 m. sumažėjo tiek laimingų, tiek savo sveikatą gerai vertinančių, tiek patenkintų savo išvaizda mokinių skaičius.

Sveikatos elgsena. Pusryčius kasdien valgė rečiau nei kas antras, vaisius ir daržoves – kas trečias apklaustas mokinys. 2024 m. sumažėjo kasdien pusryčiaujančių, tačiau padidėjo vaisius ir daržoves valgančių bei saldumynus ir energinius gėrimus vartojančių vaikų skaičius. Kas šeštas apklaustasis laisvalaikiu kasdien sportavo bent 60 min. 2024 m. padidėjo mokinių fizinis aktyvumas laisvalaikiu. Kas penktas apklaustasis laisvalaikiu prie ekranų praleido 4 ir daugiau val. per dieną. 2024 m. sumažėjo kasdienis buvimas prie ekranų.

Rizikinga elgsena. Tabako gaminių ir elektroninių cigarečių rūkymas 2024 m. sumažėjo. Alkoholinių gėrimų ir kitų narkotikų vartojimas 2024 m. padidėjo. Patyčias mokykloje patyrė rečiau nei kas antras mokinys, o rečiau nei kas trečias mokinys pats tyčiojosi iš kitų mokykloje. 2024 m. sumažėjo patyčių patyrimas bei tyčiojimas iš kitų mokykloje. Dažniau nei kas septintas šiaulietis mokinys per praėjusį mėn., o dažniau nei kas ketvirtas per praėjusius metus patyrė patyčias soc.

tinkluose. 2024 m. šių patyčių patyrimas padidėjo. Kas vienuoliktą apklaustą šiaulietį vaiką mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai. 2024 m. fizinių bausmių patyrimas padidėjo. Saugumas ir namų, ir mokyklos aplinkoje 2024 m. sumažėjo. Kas šeštas šiaulietis mokinys visada būdamas lauke tamsiu paros metu, nešiojo atšvaitą, o kas septintas visada dėvėjo šalną, važiuodamas dviračiu. Daugiau nei du trečdaliai apklaustųjų visada segėjo saugos diržą važiuodami automobilyje. 2024 m. sumažėjo atšvaitą turinčių ir saugos diržą seginčių mokinių dalis, tačiau padidėjo šalną dėvinčių vaikų dalis.

Šiaulių miesto mokyklinio amžiaus vaikų 2024 m. gyvenimo stebėsenos rodikliai (proc.)

Rodiklis	Savivaldybės rodiklio reikšmė (2024 ir 2020 m.)	Pokytis	Lietuvos rodiklio reikšmė (2024 m.)	Santykis
Laimingumo, sveikatos ir išvaizdos vertinimas				
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	64,0 (69,5)	↓	65,4	0,98
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	72,7 (80,7)	↓	71,7	1,01
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)	27,2 (36,9)	↓	32,0	0,85
Sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, pasyvus laisvalaikis ir mitybos įpročiai, burnos higiena)				
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinasi ar sportuoja bent 60 min. (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	40,8 (38,5)	↑	39,6	1,03
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankštinasi ar sportuoja bent 60 min., dalis (proc.)	15,5 (10,5)	↑	14,0	1,11
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau val. per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	23,7 (25,5)	↓	28,2	0,84
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	47,6 (52,3)	↓	39,1	1,22
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	38,8 (36,8)	↑	33,9	1,14
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	38,2 (34,6)	↑	32,7	1,17
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	20,2 (13,6)	↑	18,4	1,10
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	6,6 (7,9)	↓	9,3	0,71
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	11,6 (10,3)	↑	15,4	0,75
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	25,7 (35,4)	↓	30,8	0,83
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	67,1 (60,6)	↑	60,6	1,11

Rizikingas elgesys (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose bei mokykloje)				
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	5,9 (5,6)	●	7,5	0,79
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	10,4 (12,4)	↓	13,6	0,76
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	7,6 (9,8)	↓	9,9	0,77
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	17,7 (22,7)	↓	19,5	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	10,5 (8,9)	↑	11,6	0,91
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	28,4 (25,6)	↑	26,9	1,06
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	3,1 (3,1)	●	4,3	0,72
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)	3,2 (1,3)	↑	3,1	1,03
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	15,7 (18,9)	↓	17,0	0,92
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	78,8 (81,7)	↓	76,8	1,02
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalną važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	13,7 (7,1)	↑	11,4	1,20
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)	40,3 (42,6)	↓	45,1	0,89
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėn., dalis (proc.)	28,1 (33,0)	↓	32,6	0,86
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 d. patyrė patyčias socialiniuose tinkluose, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	13,0 (9,1)	↑	13,4	0,97
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėn. patyrė patyčias socialiniuose tinkluose, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	25,9 (18,9)	↑	24,2	1,07
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėn. mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis (proc.)	8,9 (7,0)	↑	10,0	0,89
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	94,6 (97,6)	↓	93,9	1,01
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	75,1 (84,7)	↓	73,5	1,02

Spalvinis pokyčio žymėjimas 2 lentelėje rodo ↑↓ (žalia spalva) – situacijos gerėjimą, ↑↓ (raudona spalva) – situacijos blogėjimą, jei pokyčio nėra – ●

IŠVADOS

➤ Šiaulių mieste 2024 m. gyventojų skaičius tiek dėl darbo imigrantų iš trečiųjų šalių, tiek dėl iš emigracijos grįžtančių tautiečių padidėjo. Vyrų ir moterų skaičius buvo panašus. Didžiausią gyventojų dalį sudarė darbingi asmenys 63,6 proc., pensinio amžiaus asmenų buvo 21,4 proc., vaikų iki 15 m. amžiaus – 15,0 proc.

➤ Šiauliuose antrus metus mažėjo gimstamumas. Natūralios gyventojų kaitos rodiklis išliko neigiamas. Neto migracijos rodiklis penkerius metus yra teigiamas.

➤ Ilgalaikio nedarbo lygis padidėjo. Sumažėjo socialinės pašalpos gavėjų, mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose skaičius.

➤ Kelinti metai iš eilės mažėjo mirčių dėl transporto įvykių, nuo narkotikų sąlygotų priežasčių, nuo širdies ir kraujagyslių ligų, piktybinių navikų ir cerebrovaskulinių ligų, mažėjo sergamumas II tipo cukriniu diabetu. Sumažėjo tabako gaminių ir alkoholinių gėrimų vartojimo prieinamumas gyventojams. Pagerėjo visų lėtinių neinfekcinių ligų prevencinių programų (išskyrus širdies ir kraujagyslių ligų programos) įgyvendinimo rodikliai. Padidėjo šeimos gydytojų skaičius. 2024 m. nebuvo nė vieno paauglių (15–17 m.) gimdymų atvejo.

➤ Padidėjo mirtingumas dėl išorinių priežasčių, dėl savižudybių, dėl paskendimo, dėl nukritimo, nuo alkoholio sąlygotų priežasčių, pėsčiųjų mirtingumas. Augo sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis, tuberkulioze ir vaistams atsparia tuberkulioze, ŽIV ir lytiškai plintančiomis infekcijomis. Mažėjo 2 metų amžiaus vaikų tymų, raudonukės ir parotito ir 1 metų amžiaus vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite ir B tipo *Haemophilus influenzae* infekcijos skiepijimo apimtys.

➤ Į geriausių rodiklių grupę pateko 15 rodiklių, į prasčiausių rodiklių grupę – 5 rodikliai. Savivaldybės prioritetinių problemų analizei atrinkti 3 visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai: susižalojimai dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje, nusikalstamos veikos, susijusios su narkotinėmis medžiagomis, sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis.

➤ Šiaulių mieste susižalojimus dėl nukritimo 65+ m. amžiaus grupėje du kartus dažniau patyrė moterys nei vyrai. Lyginant penkiametes amžiaus grupes 2024 m., matyti, kad kuo vyresni buvo asmenys, tuo daugiau jie patyrė traumų dėl nukritimo. Dažniau nei kas antras pagyvenęs asmuo nukritęs susižalojo namuose, kas tryliktas – gatvėje.

Nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis, skaičius Šiaulių mieste 2024 m. dėl efektyvaus, nuoseklaus, ilgalaikio policijos pareigūnų darbo, užkardant šias veikas ir išaugusio jaunų, niekur nedirbančių vyrų, darančių šiuos nusikaltimus, skaičiaus padidėjo beveik 1,5 karto.

➤ Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 2024 m. Šiaulių mieste dėl padidėjusio chlamidijos atvejų skaičiaus išaugo daugiau nei 3,5 karto. Vyrai šiomis ligomis sirgo 2,5 karto dažniau nei moterys. Didžiąją daugumą sergančiųjų sudarė 25–64 m. amžiaus asmenys.

REKOMENDACIJOS

Ataskaitos rekomendacijos orientuotos į plačiau nagrinėtas prioritetas Šiaulių miesto savivaldybės gyventojų sveikatos problemas – pagyvenusių asmenų griuvimus, nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis medžiagomis, sergamumą ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis. Rekomendacijos skirtos savivaldybės prioritetinėms sritims gerinti.

1. Pagyvenusių asmenų griuvimų prevencija

Šiaulių miesto savivaldybės administracijai:

- numatyti, skirti lėšų ir vykdyti tolimesnį gatvių, pėsčiųjų takų infrastruktūros gerinimą ir priežiūrą;
- užtikrinti ir vykdyti viešųjų erdvių, pėsčiųjų takų kokybišką ir nuolatinę priežiūrą;
- kurti mieste palankią aktyviam gyvenimo būdui aplinką.

Šiaulių miesto savivaldybės įstaigoms ir organizacijoms:

- užtikrinti (ypač šaltuoju laikotarpiu) kokybišką ir nuolatinę laiptų bei kitų paviršių priežiūrą;
- įrengti aiškias žymas ant slidaus paviršiaus zonų;

Šiaulių miesto savivaldybės asmens sveikatos priežiūros įstaigoms:

- skatinti asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistus identifikuoti pagyvenusiems pacientams rizikos veiksnius, galinčius nulemti traumas ir susižalojimus;
- informuoti, konsultuoti vyresnius pacientus ir jų šeimos narius dėl namų aplinkos pritaikymo ir saugios aplinkos sukūrimo juose;

Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

- didinti 65+ m. amžiaus žmonių motyvaciją bei skatinti juos reguliariam fiziniam aktyvumui;
- vykdyti ir plėsti nuolatinės fizinio aktyvumo priemones, galinčias sumažinti pagyvenusių žmonių kritimų ir su jais susijusių traumų skaičių;
- didinti vyresnių asmenų raštingumą sveikos gyvensenos srityje;
- organizuoti teorinius ir praktinius pirmosios pagalbos užsiėmimus vyresnio amžiaus gyventojams bei jų artimiesiems.

2. Nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis prevencija

Šiaulių miesto savivaldybės administracijai:

- sukurti savivaldybės įstaigų bendradarbiavimo algoritmą (į sveikatą ir visuomenės saugumą orientuotą nukreipimų modelį), kuris užtikrintų vartojančiam asmeniui reikalingą pagalbą;
- remti jaunimo užimtumo projektus.

Šiaulių apskrities vyriausiajam policijos komisariatui:

- rengti ir įgyvendinti priemones, mažinančias psichoaktyvių medžiagų pasiūlą ir paklausą;
- stiprinti teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą nacionaliniu lygiu tiriant nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta;
- rengti mokyklose prevencinius susitikimus su mokiniais „Teisinės atsakomybės“ tema.

Šiaulių miesto savivaldybės bendrojo ir profesinio ugdymo mokykloms:

- pripažinti psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo problemą, ją apibrėžti ir spręsti;
- įtraukti visus mokyklos bendruomenės narius į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, platinimo, turėjimo atvejų taisyklių sukūrimą bei pasekmių numatymą ir valdymą;
- į dvišales mokymo sutartis įtraukti į(si)pareigojimus dėl psichoaktyviųjų medžiagų (įskaitant energinius gėrimus, elektronines cigaretes) neįvartojimo;

- identifikuoti galimas mokinių vartojimo ar prekiavimo narkotinėmis medžiagomis vietas bei užtikrinti saugumą techninėmis priemonėmis;
- rengti psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos projektus, kurių tikslas – suteikti gyvenimo įgūdžių, reikalingų sveikai gyvensenai ir žalingų įpročių prevencijai;
- organizuoti individualias konsultacijas psichologinei mokinių būsenai gerinti.

Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

- rengti ir platinti tikslinės grupės poreikius atitinkančią švietėjišką informacinę medžiagą apie psichoaktyvias medžiagas, jų poveikį sveikatai (lankstinukai, pranešimai spaudai, leidiniai, metodinės priemonės ir kt.);
- inicijuoti ir organizuoti informacines kampanijas ir švietėjiškas akcijas narkotinių medžiagų vartojimo prevencijai;
- skelbti informaciją apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją mokytojams ir tėvams ne tik stenduose, ekranuose, bet ir mokyklos elektroniniame dienyne.

3. Sergamumo ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis prevencija

Šiaulių miesto savivaldybės sveikatos priežiūros įstaigoms:

- užtikrinti ankstyvos, anonimiškos diagnostikos prieinamumą;
- siūlyti testavimą ŽIV ir LPL riziką atitinkančiose situacijose;
- užtikrinti nenutrūkstamą lytiškai plintančių infekcijų gydymo tęstinumą.

Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biurui:

- didinti gyventojų informuotumą apie ŽIV ir lytiškai plintančias infekcijas, jų plitimo bei apsisaugojimo būdus.

